

3 TCA – Transition from School to Work (TSW)

3.1 Integrace mladých osob s postižením na trh práce z transnacionálního pohledu

Partneři projektu EQUAL – TSW

Představení jednotlivých partnerů

Transnacionální partner 1 – INTequal, Rakousko, Dolní Rakousko

Výchozí problematika

Při uskutečňování společensko-politické podpory integrace mladých osob s postižením do všech společenských oblastí se realizovala celá řada opatření. Jedná se o rozšíření počtu integrativních tříd v oblasti základního školství, úřad práce financuje projekty zabývající se poradenství na přechodu ze školy do povolání, sociální odbor spolkové země Dolní Rakousko poskytuje poradenství a rozhoduje především o přijetí do denních stacionářů. Všechna tato zařízení však nejsou propojena a zkoordinována. Neexistuje ústřední kontaktní osoba pro žáky od 7. ročníku. Postižení absolventi nejsou často bez přípravných a/nebo dodatečných opatření schopni nalézt pracovní místo na trhu práce nebo projít učením. Stále se mění očekávání podniků, která kladou na své zaměstnanců.

Pokud vycházíme z očekávání a schopností mladých postižených osob, absolventů škol se speciálními vzdělávacími potřebami stejně jako emocionálně a sociálně handicapovaných osob do věku 25 let a z vývoje na trhu práce, v pracovním světě i v sociálním společenství, dojdeme k závěru, že pokud chceme tyto mladé osoby trvale integrovat na volném trhu práce, je třeba je individuálně připravit, poskytnout jim kvalifikaci a doprovod.

Dosažení cíle vyžaduje nejen práci s postiženými lidmi, nýbrž je třeba zapojit také chybějící předpoklady v závodech, v malých regionálních svazech na úrovni obcí a v neposlední řadě často také v rodině a blízkém sociálním prostředí. Vycházíme-li ze základního cíle profesní integrace, je hlavním cílem vytvoření integrativního společného soužití v regionu (integrační pól), ze kterého budou všichni profitovat.

Předložený design pro moduly akce 2 a 3 (Aktion 2, 3) vychází z myšlenky integrace. Přitom je třeba popsat existující zařízení a podpůrné možnosti, stejně jako poukázat na existující nedostatky. Podle potřeb je třeba dosáhnout rozšíření např. v nabídkách kvalifikace nebo v sociálním a regionálním kontextu a podporovat propojení všech těchto zařízení. V součinnosti s vědeckým doprovodem a ve spolupráci s odpovídajícími experty je v průběhu akce 2 třeba přepracovat nebo vyvinout odpovídající nástroje.

Všechny moduly projektu INTequal vyvíjejí vlastní inovační formy k integraci osob s postižením na přechodu škola a povolání. Příkladem mohou být nové, do budoucna orientované oblasti k profesnímu uplatnění. V rámci transnacionálního srovnání je pak třeba úspěšné inovační formy analyzovat a vyzkoušet, zda je lze použít i v dalších zemích.

Transnacionální partner 2 – Open doors, Německo, Berlín

Výchozí problematika

V rámci Evropské unie platí již několik let právo na volný výběr pracovního místa. Osobám s těžkým postižením však bývá toto právo v mnohých oblastech odpíráno.

Pro postižené osoby existují stejně jako dříve četné, často nepřekonatelné bariéry. Po celé Evropě je přístup k pracovním místům pro postižené osoby značně omezen již při možnostech osvojení základního vzdělávání.

U postižených dětí a mládeže představuje integrativní vzdělávání spíše výjimku, zpravidla se tyto žáci vzdělávají ve speciálních školách a školských zařízeních. Zažitá závislost na institucionální pomoci je pak připravuje spíše na život a pracovní uplatnění ve speciálních zařízeních, než na schopnost integrovat se a uplatnit se na trhu práce.

Na přechodu mezi školou a povoláním vznikají nesmírné potíže, které se pak jako červená nit prolínají také oblastmi vzdělávání dospělých.

Dalším cíleným rozvojem ověřených a nových metod je třeba odbourat deficity v sektoru vzdělávání a profesního vzdělávání. To platí jak pro odstranění vnějších mobilních a komunikačních bariér, tak pro otevření nabídek všeobecného a profesního vzdělání a trhu práce, dále pro vývoj a ověření klíčových kvalifikací pro individuální plánování profesní cesty postižených osob a k tomu potřebné mobility a flexibility.

Stále ještě velmi rozšířená fixace na institucionální pomoc vedla v Německu a v některých dalších evropských státech k vybudování speciálních institucí, které, jak se v posledních letech zřetelně ukázalo, mají sotva co do činění s dynamickými požadavky všeobecného trhu práce a vzdělávání.

Aby se mohli handicapovaní jedinci sami pohybovat, orientovat a flexibilně působit v pracovním životě mimo vymezené speciální cesty, potřebují k tomu získat individuální prostředky, které budou sami řídit, včetně integračních nástrojů jako je *asistence* – a osvojit si schopnost tyto prostředky efektivně používat. Tuto způsobilost musí získat co nejdříve, aby mohla působit proti vnějším překážkám (zažití institucionální závislosti, péče, opatrování), a bylo možné prakticky vyzkoušet a realizovat nárok na *rovnost šancí a spoluúčast*.

Do potřebného tzv. *empowermentu* (posilovacího procesu) je důležité zahrnout referenční osoby (rodiče, učitelé, asistenty, profesní poradci aj.) a jedince odpovědné za vytváření vnějších rámcových podmínek, aby se sami podíleli na změně perspektiv a rolí (od pečovatele k asistentovi – podporovateli) a tím aktivně přispěli k úspěchu, odpovídající přeměně a k dalšímu vývoji rámcových podmínek (deinstitucionalizace, flexibilita).

Open doors usiluje se svými národními partnery o cílevědomé působení na trh práce stejně jako na vzdělávací sektor, aby bylo možné úspěšně podpořit kvalifikaci postižených lidí. Zvláštní pozornost je přitom zaměřena na přechod mezi základním a dalším vzděláváním ve speciálních školách a školských zařízeních a mezi trhem práce.

Transnacionální partner 3 – Integrative Guidance for Handicapped People on the Jobmarket
– Česká republika, MU Brno

Výchozí problematika

Integrační trendy, které probíhají v našem školství od roku 1991, přesahují oblast resortu školství a zasahují do sféry zaměstnanosti, sociálních služeb, zdravotní péče včetně etiky společenského soužití a cíleně vedou k inkluzi, časné socializaci znevýhodněných osob a následně ke zvýšení tolerance společnosti k osobám z minoritních skupin.

Součástí přípravy budoucích speciálních pedagogů je příprava učitelů na vytváření podpory při řešení profesní orientace žáků primárních a sekundárních speciálních škol, odborná podpora žákům a jejich rodičům při volbě povolání a při přechodu žáků na střední školy. V poradenském systému však chybí erudovaní odborní pracovníci, kteří by se cíleně této problematice věnovali, zaměřili se na ni a řešili ji komplexně. Úplně chybí odborný pracovník / kontaktní osoba, která by se zabývala problematikou absolventů jednotlivých speciálních středních škol a pomáhala jim řešit problematiku přechodu ze školy na trh práce.

Projekt má rovněž řešit propojení a uplatnění nových metod diagnostiky z oblasti zdravotnictví, např. zařazením ergodiagnostiky do cíleného poradenského systému. V

součinnosti se sociálními službami a se zřetelem na zlepšení diagnostiky a následného uplatnění na trhu práce je třeba posílit integrovaný poradenský systém v oblasti školství cíleně připravenými odbornými pracovníky (kontaktními osobami) pro potřeby profesní orientace. Zčásti tuto problematiku již řeší navrhovaný zákon o ucelené rehabilitaci, který by měl být tímto projektem podpořen a částečně ověřen.

Hlavním cílem projektu je vytvoření efektivní, monitorovací skupiny podle principu partnerství. Tato skupina má dosáhnout propojení poradenských institucí (integrovaný poradenský systém) z oblasti školství, zdravotnictví a orgánů sociální péče. Jde při tom o podporu zaměstnanosti osob se zdravotním postižením na trhu práce. Výsledky projektu mají být zpřístupněny mezinárodnímu srovnání.

Realizace dílčích cílů:

1. Do školského poradenského systému bude začleněn odborný poradce, který se soustředí komplexně na profesní orientaci. Součástí jeho práce bude koordinace týmu odborných pracovníků. Má pomáhat žákům jak při prvních problémech, ke kterým dochází po nepříznivé volbě povolání, tak při změně školy. Má se stát také příslušným partnerem při řešení sociálních problémů žáka – studenta.
2. Vytvoření náplně práce nového poradce. Začlenění do struktur školského poradenského systému. Zpracování kompetencí tohoto nového poradenského pracovníka ve vztahu k ostatním organizacím, které se podílejí na profesní podpoře.
3. Nové metodické materiály pro pregraduální a postgraduální vzdělávání odborného poradce.
4. Podle modelů na vybraných speciálních školách se má prokázat, jak dalece může poradce ovlivnit správný výběr povolání u žáků speciálních škol. Na středních školách má řešit stávající problémy při nevhodné volbě oboru a pomáhat žákům při problémech.
5. Týmová práce při zřizování pracovišť pro ergodiagnostiku (v projektu realizováno jako model v Ústavu sociální péče Kociánka). Toto modelové pracoviště poskytne pak metodiku ergodiagnostiky i dalším zařízením.
6. Cílená spolupráce s úřadem práce, konzultace, podpora nových spolupracovníků v poradenském systému, pomoc při zpracování metodických materiálů a další vzdělávání poradců. Členové týmu z katedry speciální pedagogiky zpracují metodiku pro hodnocení výsledků projektu tak, aby je bylo možno srovnat s výsledky projektů zahraničních partnerů. Závěrečná zpráva pak má sloužit jako zpráva základní a současně také jako metodika pro rozšíření integrativního poradenského systému v České republice.

Očekávaný přínos TP

- Komparativní výzkum na téma „*transition from school to work*” (přechod škola povolání) mezi zúčastněnými zeměmi (ČR, Rakousko, Německo a Holandsko)
- Bilaterální spolupráce – ČR – Rakousko (transfer výzkumu v regionech Dolního Rakouska RegAB a Jižní Moravy)
- Bilaterální spolupráce – ČR – Německo, Berlín (téma osobní asistence, zpracování výukových modulů)
- Bilaterální spolupráce – ČR – Německo, Hamburk (téma pracovní asistence, zpracování výukových modulů)
- Bilaterální spolupráce – ČR - Holandsko (komparativní výzkum, obsahová analýza školy pro tělesně postižené v Tillburgu a Ústavu sociální péče pro tělesně postižené v Brně, Kociánka)

Transnacionální partner 4 – Keine Behinderungen trotz Behinderung – Německo, Hamburk
Výchozí problematika

Toto sektorální rozvojové partnerství se zaměřuje na vytváření nosných struktur k propojování a na vytváření efektivních konceptů pro osoby s postižením, na jejich vyzkoušení a evaluaci. V neposlední řadě na definování dnes deficitních mezníků ve smyslu individuálního úspěšného přechodu mezi školou a povoláním, které by obsahovalo praktická podpůrná opatření a ustanovení relevantních a přenosných kritérií kvality.

Nehledě na různé příkladné projekty a iniciativy zůstává postiženým osobám až dodnes přístup na trh práce zpravidla uzavřen. V Německu existují značně nerovné šance k profesní kvalifikaci a začlenění postižených osob.

Také Evropská komise konstatovala ve svém prohlášení k roku 2003 - Evropskému roku osob s postižením, že pro postižené osoby existují omezení, která jim zabraňují k rovnoprávné účasti na každodenním životě.

15. května 2000 schválila Evropská komise na návrh komisařky paní Anny Diamantopoulou, zodpovědné za politiku o postižených, plán, podle kterého mají být vytvořeny předpoklady pro to, aby postižení lidé získali lepší přístup k pracovnímu uplatnění.

I zde se požaduje národní, regionální a lokální odpovědnost za odstranění těchto bariér. Cílené vedení ke světu práce a příprava na život ve společnosti má svůj základní význam už ve školách. Příklady, stále však ještě ojedinělé, jsou některé projekty, které byly v minulých letech realizovány. Podle obecného a veřejného zjištění stále ještě chybí rozšíření a hlubší rozpracování nových forem. Kromě toho chybí k přímému vstupu do profesního života vzdělávání a práce spolehlivé rozhodující elementy, které by přispěly k přemostění dané propasti. Vzhledem k délce nezaměstnanosti mladých lidí s postižením po skončení školy se rozmanité bariéry zhoršují a často je nelze překonat po celý život.

K realizaci nových forem je proto zapotřebí rozmanitost partnerů, která je v tomto rozvojovém partnerství složena z pracovníků škol, integračních odborných služeb, zástupců zájmových skupin, podniků a politických institucí na spolkové i zemské úrovni.

Transnacionální partner 5 – Empowerment door Transitie, Holandsko
Výchozí problematika

Rozvojové partnerství je vytvořeno pro ty sektory, které jsou pro problematiku tělesně postižených mladých lidí relevantní: vzdělávání (VMT a Ministerstvo školství, kultury a vědy), zájmové skupiny (CG RAAD) a celá oblast sociálního zabezpečení a práva (LISV).

Pouze malý počet mladých tělesně postižených osob najde uplatnění na trhu práce. Navzdory nedostatku pracovníků na trhu práce získávají mladí postižení uplatnění většinou jen na chráněném pracovišti. Během několika posledních let byly podniknuty kroky vedoucí ke zlepšení stávající situace. Oblasti, ve které byly zaznamenány nedostatky, se týkají substantního měření a účinných metodologických postupů, které by stimulovaly trh práce k tomu, aby integroval tyto mladé lidi v rámci trhu práce. Problémem vyskytujících se jevů v celé sledované oblasti je řízení, jenž vyžaduje přímé zapojení samotných mladých osob s postižením.

Předmětem rozvojového partnerství je shrnutí pracovního programu a stručný popis aktivit, které jsou v současné době realizovány.

RP chce realizovat následující cíle:

- *Kvantitativně:* zdvojnásobit zapojení mladých lidí, kteří přichází ze středního školství, mezi výdělečně činné osoby ze současných 9% na minimálně 18%.
- *Kvalitativně:* organizovat, sledovat a měřit šedesát oblastí trhu práce, rozvíjet produkty a nástroje ke zlepšení přístupu k zaměstnání, aplikovat a implementovat uplatnění metodologie přechodu šesti zúčastněných škol, transfer a distribuce výsledků na ostatní školy, partnery TCA a ostatní.

Mladí lidé se budou muset naučit klást otázky nezávisle na druhých, dokázat přímý kontakt a přijímat vlastní rozhodnutí. Školy změni svoji organizaci od vybavení směrem k myšlení, od zastupování mladých lidí ke kontaktu s lidmi, od mluvení k naslouchání. Prostředí (zaměstnanci atd.) musí učit mladé lidi vidět své možnosti a ne svá omezení.

Mladí lidé determinují svá přání a svoji budoucnost a mohou optimálně využívat služeb, které jsou jim v rámci projektu poskytovány. Jejich přání jsou rovněž prezentována a interpretována prostřednictvím CG Raad. Navíc bude pokračovat komunikace s mladými lidmi (start, postup, hodnocení), mladí lidé a jejich přátelé si povedou deník, kde budou všechny rozhovory autenticky zaznamenány.

Pro školy je toto téma šancí k postupu od vybavení směrem k požadavku myšlení a akce, což je rovněž jedním z problémů, kterým se rozvojové partnerství zabývá jako možností implementace výsledků do hlavního vzdělávacího proudu.

RP jako koordinátor projektu, je zodpovědné za interpretaci výsledků, provedení jednotlivých částí, za přímou koordinaci, ochranu financí a pečuje rovněž o externí komunikaci.

Shrnutí představení jednotlivých partnerů jako společného přístupu a východisku pro transnacionální spolupráci

Na základě výše popsaných východisek v oblasti integrace postižené mládeže na trhu práce je přednostním zájmem všech zemí transnacionálního partnerství (TP):

- Podporovat integrační cesty - asistence při vstupu na trh práce
- Podpořit zlepšování managementu tohoto mezníku přechod škola-povolání (vývoj kvalitativních kritérií)
- Zpracovat popř. implantovat koncept „ability mainstreaming“ (zpracování společných strategií pro mladé lidi s postižením) se zřetelem na princip normalizace
- Přenosnost (*Best Practice Policy*) – výměna koncepčních základů k profesní integraci v zúčastněných institucích (pilotní projekty a moduly příslušných transnacionálních partnerů) a ověření přenosnosti konceptů popř. základních kamenů koncepce
- Transdisciplinární přístupy – podstatným obsahem při tom je např. formulace požadovaných kritérií pro další vzdělávání na místě přechodu škola – povolání stejně jako podpora transdisciplinární spolupráce
- Transfer zkušeností a informací vědeckého doprovodu (evaluace procesu) – transfer postupů a výsledků národního procesu evaluace má jako průřezové téma umožnit srovnání popř. pokud to má smysl, také harmonizaci mezi zúčastněnými zeměmi. Současně jsou procesy transnacionálního partnerství podrobeny hodnocení (např. raster k evaluaci v transnacionálním kontextu).

Společné cíle rozvojových partnerství v rámci transnacionální spolupráce

- **Úspěšné inovační formy** k profesní integraci postižených osob na přechodu škola – povolání se mají v transnacionálním srovnání vyzvednout a přezkoušet možnosti jejich přenosnosti v transnacionálním kontextu: určení relevantních kritérií úspěšnosti a mezinárodní výměna vzhledem k přezkoušení úspěšnosti kritérií týkajících se shod a rozdílů mezi zúčastněnými zeměmi.
- **Přenosnost a trvalost** získaných zkušeností i po dokončení projektu (*best practice policy*) – výměna koncepčních základů k profesní integraci v zúčastněných institucích (pilotní projekty a moduly příslušných transnacionálních partnerů) a přezkoušení přenosnosti konceptů popř. základních kamenů koncepcí
- **Rozvoj kvality** se zřetelem na sebeurčující život, k podpoře a dosažení profesní integrace – transnacionální spolupráce má být víc než pouhá výměna zkušeností, má spíše poskytovat prostor pro rozšíření horizontu profesionálů. O strategiích a

způsobech řešení se má diskutovat i nad rámec vlastního pole působnosti a zlepšení managementu v oblasti škola - povolání

- **Koncept „ability mainstreaming“** – zpracování společných strategií pro mladé lidi s postižením) se zřetelem na princip normalizace
- **Změna perspektiv** v pregraduálním a postgraduálním vzdělávání, stejně jako v sociální správě a v politice týkající se postižených (požadovaná kritéria pro další vzdělávání na přechodu škola – povolání; podpora transdisciplinární spolupráce)
- **Zapojením zájmů a znalostí osob s postižením a jejich rodinných příslušníků** dojde k dalšímu vývoji podpůrných opatření podle celostního hlediska a k pokračování svébytného života

Plánované společné výstupy

- Vývoj všeobecně platných kvalitativních kritérií pro instituce v oblasti profesní integrace – na bázi existujících postupů zajišťujících kvalitu v jednotlivých zúčastněných zařízeních v pracovní oblasti přechod škola – povolání je zapotřebí vyvinout cílová a kvalitativní kritéria překračující instituce. Toto je hlavním předpokladem k implementaci společných strategií a k optimálnímu sladění příslušných nabídek a opatření. Transnacionální výměna má ve smyslu dodatečných vědeckých zdrojů přispět k vývoji i ve srovnání mezi zeměmi (jako např. ověřování – kvalitativní standardy – a vývoj učebních materiálů k dalšímu vzdělávání odborných pracovníků a zpracování kvalitativních standardů v pracovním poradenství).
- Zlepšení managementu v oblasti přechodu škola – povolání – na základě všeobecně platných kritérií kvality je třeba vybudovat a uvést v činnost struktury a postupy efektivního a účinného managementu přechodu. I zde dochází k rozvoji jak na národní tak na transnacionální úrovni, aby došlo k optimálnímu využití daných zdrojů.
- Strategie/koncept „ability mainstreaming“ – rozšíření vytvořených a vyzkoušených koncepcí, strategií a kritérií je podstatným prostředkem k jejich trvalé implementaci. V transnacionálním partnerství se mají jako doplněk k národním postupům zpracovat odpovídající cesty na evropské úrovni.
- Přenosnost (*best practice policy*) – dochází k pravidelné výměně koncepčních základů k profesní integraci v zúčastněných institucích (pilotní projekty) jakož i vzdělávacích modulů pro odborné pracovníky a ověřování přenosnosti konceptů popř. základních kamenů koncepcí.
- Výměna zkušeností a informací - všeobecná výměna zkušeností a informací reflektuje národní opatření ve srovnání k příslušnému kulturnímu a společenskému pozadí transnacionálních partnerů. Tuto výměnu sleduje rovněž se zřetelem na struktury zaopatření a zákonných rámcových podmínek v oblasti rehabilitace a profesní integrace postižených osob a daných koncepcí v této oblasti.
- Transfer zkušeností vědeckého doprovodu (proces evaluace) – transfer postupů a výsledků národního procesu evaluace má umožnit srovnání také mezi zúčastněnými zeměmi. Současně jsou procesy transnacionálního partnerství podrobeny hodnocení (např. raster pro evaluaci v transnacionálním kontextu).
- Posílení poradenské nabídky k posílení kompetencí k jednání a sebeurčení, především se zřetelem na průřezové úkoly přechodu v rámci EQUAL jako „*empowerment*“ a „*gender mainstreaming*“ (např. služby osobní asistence, peer counseling).
- Posílení multiprofesionálního informačního servisu k profesní integraci mladistvých s postižením (efektivní a účinné poradenské struktury a struktury k vytváření sítí k profesní integraci).

Celková strategie, hodnota a očekávané výsledky zúčastněných rozvojových partnerů

Strategie transnacionální spolupráce všech zúčastněných rozvojových partnerů se opírá o základní fakt, že je transnacionální spolupráce víc, než pouhý transfer informací a poznatků. V kontextu tohoto transnacionálního partnerství to spíše znamená, že se má práce ve stávajících strukturách (koncepce, strategie a systémy opatření), která se ověřuje za použití vědeckých nástrojů a s ohledem na praktické zkušenosti, v rozvojovém partnerství pozitivně změnit a má být schopna transnacionálního přenosu.

Hodnota a výsledky

- **Vedoucí linie/orientační standardy** – dochází k transdisciplinárnímu, regionálnímu a sektorálnímu propojení a rozdílné profesní oblasti formulují společné otázky ve vztahu k oblasti jednání a pracují společně na strategiích (možnosti k transcendentnosti popř. „*změna perspektiv*“ různých působících profesních skupin a míst)
- **Vliv na politiku** – z aktivit konaných v rámci transnacionálního partnerství vyplývá možnost vlivu na integrační politická jednání zdola (postup bottom-up). V centru zájmu transnacionálního partnerství jsou především možnosti identifikace (srov. Evropa regionů – klíčové slovo: *Evropské perspektivy s regionálním propojením – Europäische Perspektive mit regionaler Verbindlichkeit*).
- **Nízkoprahové vstupní možnosti do světa práce a profesní kvalifikace** – trvale budou posilovány individuální kompetence k jednání postižené mládeže. Orientací na individuální potřeby mladistvých stejně jako na potřeby (regionálního) trhu práce popř. závodů přispívají aktivity a výsledky transnacionálního partnerství v neposlední řadě také k otevření cest ke kvalifikaci na konkrétní pracovní místa.
  - **Ke zvýšení (růst) pochopení pospolitosti a rozmanitosti** s ohledem k příslušnému socio-kulturnímu prostředí může dojít prostřednictvím výrazné orientace na obce a uznáním „expertství“ (znalostí) postižených osob a jejich rodinných příslušníků.
  - **Efektivita a účinnost v transnacionalitě** přispívá ke zlepšení transnacionálního transferu zkušeností a forem popř. koncepcí.

Pracovní program a metody

- 1) **Individualizace integrativního doprovodu/opatření** – v oblasti osobní asistence (v Německu zahrnuje v určitém stupni také okruhy úkolů pracovní asistence, jak existuje v Rakousku) má dojít ke srovnávacímu výzkumu. Rozdílné formy doprovodné osobní pomoci (asistence) dovolují individuální koordinaci (sladění) podpůrných opatření podle požadavků a potřeb osob s postižením. Vyjdeme-li ze skutečnosti, že nabídka pracovní asistence v tradičním pojetí není pro osoby s mentálním a kombinovaným postižením k dispozici, popř. nemůže být využívána, je zapotřebí, aby v transnacionální spolupráci došlo ke transferu zkušeností a poznatků, jak by bylo možné modely individualizovaného doprovodu (asistence) přenést, zvláště pak na přechodu škola – povolání. Přitom je zapotřebí brát ohled jak na rámcové sociální podmínky a politika týkající se postižených (např. zákonné změny), tak na příslušné regionální struktury systému. V plánu jsou stáže osob s postižením. Individuální profesní cesty (plánování kariéry) – clearing, integrativní doprovodné služby.
- 2) **Peer counseling** (poradenství postižených prostřednictvím postižených podle určité techniky poradenství vyvinuté na základě filozofie autonomie-život-hnutí). Peer counseling je podle výpovědi amerického hnutí nezávislý život (*Independent-Living-Bewegung*) vzhledem ke svému podpůrnému působení jedním z nejmocnějších nástrojů ucelené integrace postižených osob. V rámci konkrétní spolupráce by měly být kromě transferu zkušeností a poznatků (kompetence k jednání, empowerment, trvalost)

zpracovány i vědecky podpořené poznatky o aktuálním stavu na jedné straně a požadované rámcové podmínky, vzdělání, kvalifikace a kvalitativní standardy pro úspěšnou implementaci *peer counseling* v příslušném regionálním kontextu (s ohledem a s cílem posílení kompetencí k jednání postižených popř. podpůrných systémů v privátní oblasti) na straně druhé. Zkušenosti a kompetence partnerů umožňují práci na zajištění a rozvoji kvality ve smyslu zvýšení kompetencí k jednání osob s postižení už během povinné školní docházky popř. na přechodu škola/povolání.

- 3) **Vnitřní logika v integrační oblasti** (přechod škola – povolání): (klíčová slova: změna perspektiv, vytvoření sebevědomí, veřejná práce) Práce na vnitřním sladění systému má redukovat, popř. zamezit zlomům v integrativní oblasti. Nabídek integrativních opatření stále přibývá, vnitřní zlomy (poškození) však většinou zůstávají. V rámci transnacionální spolupráce se mají tato místa zlomu lokalizovat a vyhodnotit, stejně jako je na základě zpracování transdisciplinárních a vícedimensionálních strategií (standardů) zapotřebí vyvinout přenosné koncepty, které mohou podpořit sladění všech integrativních opatření na přechodu škola/povolání (např. individuální integrační cesta).
- 4) **Evaluace** – doprovodná evaluace opatření partnerství je důležitou součástí transnacionální spolupráce. Srovnávací proces doprovázející pozorování analýzy a hodnocení dílčích výsledků v příslušných pilotních projektech/modulech jednotlivých transnacionálních partnerů na více úrovních: vědecký doprovod, otevřenost procesu.
- 5) **Best practice a rovnost šancí** – příklady (best practice) vytvořené na národní úrovni je potřeba prověřit v transnacionálním kontextu. K tomu dochází podle principu přenosu - transferu, např. pozorováním a vyhodnocením systému prostředí v regionálním, lokálním a individuálním kontextu. Zde je třeba věnovat zvláštní pozornost tématu - komplex rovnosti šancí. Toto platí jak ve vztahu k specifickým otázkám týkající se problematiky pohlaví, tak se zřetelem na rovnoprávnou spoluúčasť postižených a zahraničních účastníků a účastnic na opatřeních rozvojového partnerství.
- 6) **Evropský rok postižených 2003** – důrazně je třeba v evropském roce postižených 2003 zviditelnit a zveřejnit evropské myšlenky, modely, struktury a inovační formy z transnacionálního partnerství. Plánuje se realizace mezinárodní konference na téma "*Transition from School to Work*" v Brně (Česká republika), kterou zorganizuje český partner v září 2003. Kromě toho se připravuje internetová stránka jako centrální medium k představení veřejnosti. K co nejširšímu rozšíření výsledků zde budou odkazy na vícenásobně využívané webové stránky.

Druh plánovaných transnacionálních aktivit

- Transnacionální setkání se zaměřením na diskuzi o dílčích výsledcích a výměnu dosavadních zkušeností
- Průběžná práce v tématických a regionálních pracovních skupinách, jejichž zaměření odpovídá plánovaným výstupům a výsledkům - interní a externí spolupráce
- Termínované stáže budou realizovány podle potřeby, zájmu a tématické jakož i metodické nutnosti mezi zúčastněnými projekty/moduley na národní úrovni
- Transnacionální pracovní setkání/konference (s těžištěm v evropském roce postižených 2003)
- Společné publikace například zpracování společného projektového pole, publikace v odborných časopisech a v rámci společného vystoupení na internetu

Internetové adresy transnacionálních partnerů – TSW Transition from School to Work
(přechod ze školy do práce)

Česká republika: www.ped.muni.cz/wsedu/mu/EQUAL/equal.cz.htm

Holandsko: www.vmtscholen.nl

Německo – Open doors: www.opwn-doors.info

Německo – KBTB: www.equal-jobstart.de

Rakousko – INTequal: www.intequal.at

TSW: www.tsw-equal.info

3.2 Transnacionální partnerství v rámci společenské iniciativy EQUAL

Marlene Mayrhofer, Bettina Pallas

Východisko transnacionálního partnerství „*Transition from School to Work - TSW*^d je dáno očekáváním a schopnostmi cílové skupiny zúčastněných rozvojových partnerství, která se skládají z mladých osob s postižením, žáků se speciálními vzdělávacími potřebami končících školu a ze sociálně a emocionálně handicapovaných mladých osob. Tuto cílovou skupinu je třeba individuálně připravovat, kvalifikovat a doprovázet při trvalé integraci na trhu práce, přičemž je zároveň třeba brát zřetel na vývoj na trhu práce, v pracovním světě i v sociální společnosti. Společná práce je omezena dobou trvání společenské iniciativy EUQAL (začátek v září 2002 – konec je rozdílný podle vývojových partnerství, nejpozději v srpnu 2005).

Jak vzniklo naše transnacionální partnerství?

Podle ustanovení EQUAL se transnacionální partnerství skládají nejméně ze dvou rozvojových partnerů minimálně ze dvou členských států Evropské unie, kteří pracují na stejném tématu. Ti si stanoví pro transnacionální kooperaci společný cíl, zpracují pracovní plán a uzavřou dohodu o transnacionální spolupráci (TCA-Dokument²).

K tomuto účelu se v rámci EQUAL- Aktion 1 hledali partneři především mezi už zúčastněnými v TSW, kteří sledují ve svých projektech podobné otázky a cíle a prosazují srovnatelné metodické přístupy. Nejdříve existovaly kontakty mezi partnery *Open Doors* (Německo), *INTequal* (Rakousko) a *Integrative Guidance* (Česká republika), kteří se dohodli, že budou na základě této konstelace spolupracovat v jednom transnacionálním partnerství. Dále se sešli partneři *Keine Behinderungen trotz Behinderung* (Německo), *Empowerment door transitie* (Holandsko) a *INTequal*, kteří rovněž využili svých společných zájmů jako základ pro spolupráci. V průběhu jednání k ustanovení obou TCA-dokumentů se ukázalo, že na základě podobnosti všech pěti vývojových partnerství může přinést spojení ve velké transnacionální partnerství hodně předností pro všech pět zúčastněných partnerů a tak lze pozitivně působit na budoucí obsahovou práci. Toto zdařilé složení nynějšího partnerství TSW proto také umožňuje zaměření na výsledky, které daleko přesahují pouhou výměnu informací a zkušeností.

Úkoly transnacionálního partnerství

Transnacionální kooperace tvoří ústřední téma EQUAL programu. Na jedné straně urychlí know-how-transfer mezi zúčastněnými zeměmi a na druhé straně zajistí, že budou vývojové procesy, metody a výstupy v důsledku vzájemných učebních procesů a společných diskuzí optimální.

Zkušenosti z průběhu programů ukázaly, že partnerství může profitovat z transnacionální spolupráce na více úrovních. Získaná nadhodnota může spočívat v tom, že se mohou modely, metody a produkty vyvíjet a dovážet, že se mohou moduly společně vyvíjet a/nebo, že se mohou procesy a metody srovnávat.

---

¹ Pracovní název: Integration Jugendlicher mit Behinderungen in den Arbeitsmarkt aus transnationaler Sicht

² TCA=Transnational Cooperation Agreement, v této dohodě jsou obsaženy všechny cíle, plánované výsledky a konkrétní metody, s kterými se má dosáhnout cíl, odsouhlaseny všemi partnery, rovněž jako jsou potvrzeny další postupy a schváleny příslušnými národními úřady.

Spolupráce transnacionálních partnerů

Organizace spolupráce probíhá na jedné straně přes tzv. TCA-Sekretariat³, který funguje jako informační točna a podpůrná struktura a na druhé straně přes transnacionální koordinátory (za každé vývojové partnerství jedna osoba). Úkoly obsahují v podstatě spolupráci a asistenci pro vědecký doprovodný výzkum, národní organizaci a koordinaci termínů a setkání, stejně jako spolupráci a výměnu s transnacionálními koordinátory s ostatními vývojovými partnery.

V rámci těchto oblastí úkolů má IKT (informační a komunikační technologie) velkou podpůrnou hodnotu.

Cíle „Transition from School to Work – TSW“

V rámci transnacionální dohody (TCA-Dokument) byly stanoveny tyto cíle pro transnacionální spolupráci:

- Ø Podpora integrace na trhu práce
- Ø Zlepšení managementu v oblasti přechodu škola/povolání (vytváření kritérií kvality)
- Ø Požadování individualizace integrativních nabídek pro mladé osoby s postižením
- Ø Zkouška přenosu (best practice policy): Budou vybrány nejlepší příklady (best practice) a přezkoušena jejich využitelnost v účastnických zemích
- Ø Evaluace spolupráce: procesy transnacionálního partnerství budou podrobeny hodnocení

Plánované výstupy z projektu „Transition from School to Work – TSW“

K transnacionální dohodě o požadovaných výsledcích popř. produktech TSW patří:

- Ø Vývoj vedoucích myšlenek, orientačních standardů stejně jako kritérií kvality na přechodu škola – povolání
- Ø Vývoj struktur a postupů ke zlepšení managementu na přechodu škola – povolání s ohledem na efektivitu a účinnost
- Ø Zesílení poradenských nabídek k posílení jednacích kompetencí a seburčení cílové skupiny, především s ohledem na mezní úlohy v rámci EQUAL, jako jsou „empowerment“ a „gender mainstreaming“
- Ø Vytvoření popř. posílení efektivních a účinných poradenských struktur a struktur k propojení pro mládež s postižením k profesní integraci

Pracovní plán a dosažení cíle

K dosažení stanovených cílů popř. k vytvoření plánovaných produktů sestavilo transnacionální partnerství pracovní plán a zpracovalo katalog metod a aktivit.

Konkrétní způsob práce zahrnuje transnacionální setkání dvakrát až třikrát za rok, kterých se účastní všichni zúčastnění partneři. V rámci těchto setkání se diskutují vedle běžných organizačních záležitostí také dílčí výsledky a vyhodnocují dosavadní zkušenosti. Pevným bodem každého transnacionálního setkání je návštěva nějaké instituce, která pracuje s cílovou skupinou, aby tak byla poskytnuta příležitost seznámit se s metodami daných zemí všech ostatních partnerství zabývajících se přechodem škola – povolání. Celkem se konalo pět setkání: Tillburg (31.08.-03.09. 2002), Berlín (26.02.-02.03. 2003), Brno (04.09.-06.09. 2003), Vídeň (22.04.-24.04. 2004) a Hamburk (22.09.-24.09. 2004). Setkání v Brně se konalo v rámci Mezinárodní konference u příležitosti Evropského roku osob s postižením. Tuto konferenci organizovali čeští partneři a konference oslovila široké odborné publikum z různých zemí.

---

³ Instituce transnacionálního sekretariátu je po celou dobu projektu jednoho ze zúčastněných partnera. Pro TSW plní tuto úlohu INTEqual.

K prezentaci navenek a k zajištění kontinuální výměny, jsou v pracovním plánu zakotveny společné publikace, společné webové stránky s adresami národních rozvojových partnerů a čtvrtletně vycházející informační leták (Newsletter).

K zajištění optimální a cíleně orientované práce za účasti operativních partnerů v jednotlivých zemích bylo zřízeno v rámci TSW celkem sedm transnacionálních tématických pracovních skupin, jejichž pracovní plány jsou odvozeny z cílů TSW a přispívají k jejich dosažení. Každá z těchto pracovních skupin uspořádala vlastní akci na počátek činnosti. Společná setkání se konají podle potřeby. Dílčí výsledky se prezentují a diskutují v rámci transnacionálních setkáních.

Sedm tématických pracovních skupin

V těchto sedmi pracovních skupinách pracují na konkrétních (dílčích) výstupech zástupci TSW zúčastněných partnerů, kteří berou na sebe praktickou práci v jednotlivých zemích a partnerstvích popř. podporují společné cíle TSW.

Pracovní skupina *kurikulum (Curriculum)* sleduje existující podpůrné cesty na přechodu škola – povolání v zúčastněných zemích, zjišťuje, které tyto cesty jsou podporované kurikulem, popř. v čem spočívají důvody, že popřípadě žádná kurikula neexistují. Metodicky postupuje tato pracovní skupina na základě analýzy kurikulů. Vedle doporučení na úrovni TCA se usiluje o zangažování národních politiků zúčastněných zemí.

Pracovní skupiny *vytváření sítě škola – povolání a kritérií kvality (Netzwerk Schule-Beruf a Qualitätskriterien)* velmi úzce spolupracují na základě možného využití synergie. Na základě zachycování best practice modelů mají zpracovat základy pro optimální vytvoření sítě (tzn. optimální propojení zúčastněných aktérů na přechodu škola – povolání). V pozadí se vyskytují aspekty jako sebeurčení, orientace na zákazníka – osobní rozpočet a práce na přelomu škola – povolání a její význam pro práci odborníků v této oblasti.

Pracovní skupina *senzibilizace podniků (Sensibilisierung der Unternehmen)* usiluje o produkty jak pomocí argumentace a příručkou pro podniky zohlednit jak potřeby osob s postižením, tak požadavky podniků. Dále se zpracovává návod (příručka) popř. best practice modely s ohledem na jednání při akcích senzibilizace.

Pracovní skupina *plánování osobní budoucnosti (Persönliche Zukunftsplanung)* se věnuje individuálním možnostem přechodu ze školy k povolání. Přitom se budou doprovázet a analyzovat stávající koncepty plánování osobní budoucnosti – jako např. již v Holandsku používaný koncept „*Individuellen Transitions Plans*“ (ITP) (individuální plán přechodu) – stejně jako se bude diskutovat o možných společných zájmech pro partnerství TSW.

Pracovní plán skupiny *asistence (Assistenz)* předpokládá vedle výměny všeobecných informací o možnostech prosazení osobní asistence také konkrétní práci na internetu – zprostředkování podporované asistence pro krátkodobou potřebu asistence a zpracování kurikula ke kvalifikaci příjemců asistence stejně jako asistentů a asistentek.

Téma *trvalost (Nachhaltigkeit)* zaujímá zvláštní postavení v rámci společenské iniciativy EQUAL. Příslušná pracovní skupina má proto za úkol zpracovat konečné výstupy (produkty) transnacionálního partnerství a cílenými aktivitami podporovat jejich rozšíření i na období po skončení projektu.

Pracovní skupiny pracovaly v uplynulých měsících již na prvních meziproduktech (výstupech), které se v závislosti na rámcových podmínkách a zdrojích různě rozšířily. První prezentace dosažených výstupů na transnacionálním setkání v Brně ukázala, že vybrané metody kontinuální práce v pracovních skupinách představují koncept zaměřený na cíl a využití zdrojů, s jehož pomocí se dá dosáhnout co možná nejlepších výsledků. Od společné práce a plodné diskuse uvnitř transnacionálního partnerství „*Transition from School to Work*“ se dají očekávat konstruktivní vzájemné podněty stejně jako odpovídající výměna zkušeností.